

ก่อนการสถาปนากรมป่าไม้ ประเทศไทยยังมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์อยู่มากถึงร้อยละ 70 ของเนื้อที่ประเทศ ซึ่งในช่วงเวลานั้นคนไทยยังขาดความรู้และขาดบุคลากรในการบริหารจัดการป่าไม้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ด้วยพระราชวินิจฉัยที่อันกว้างไกลแห่งองค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ที่ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการรักษาป่าไม้ ซึ่งควรสงวนรักษาไว้เพื่อเป็นมรดกแก่คนรุ่นหลัง

พระองค์จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้งกรมป่าไม้ขึ้น เมื่อวันที่ 18 กันยายน ร.ศ.115 หรือ พ.ศ.2439 เพื่อให้ทำหน้าที่ดูแลกิจการด้านป่าไม้ทั้งปวงของประเทศไทย

โดยภารกิจของกรมป่าไม้ในยุคแรกเริ่มนั้น มุ่งเน้นไปที่งานด้านวิชาการ การวางรูปแบบโครงสร้างการบริหารงาน การทำป่าไม้ และการพัฒนาบุคลากร การบริหารจัดการป่าไม้นั้น ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบการให้สัมปทานป่าไม้อย่างกว้างขวาง

ปัญหาการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่ายังไม่ปรากฏชัด ทั้งนี้เพราะสัดส่วนพื้นที่ป่าต่อจำนวนประชากรยังมีอยู่สูงมาก

จุดเปลี่ยนของสถานการณ์ป่าไม้ในประเทศไทยเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง รัฐบาลไทยต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามให้กับประเทศที่ชนะสงคราม คอบคู่ไปพร้อมกับการรับบทหนักในด้านฟื้นฟูและพัฒนาประเทศขนานใหญ่

ป่าไม้ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมูลค่าสูงในยุคหนึ่ง ได้ถูกแผ้วถางทำลายลงอย่างรวดเร็ว และถูกนำไปใช้ประโยชน์ในหลากหลาย ทั้งเพื่อส่งเป็นเครื่องปฏิกรรมสงคราม สร้างบ้านสร้างเมือง เพิ่มพื้นที่เพาะปลูก เพิ่มพื้นที่อยู่อาศัย และตัดถนนหนทางอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศในเวลาต่อมา

ปี 2495 ประเทศไทยเหลือพื้นที่ป่าไม้เพียงร้อยละ 55 ของเนื้อที่ประเทศ

หมายเหตุ บ้านเมือง

ย้อนตำนานกรมป่าไม้ในอดีต

วิวัฒนาการด้านการป่าไม้ของประเทศปรากฏเด่นชัดขึ้น

เมื่อมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับรองคณะวนศาสตร์จากจังหวัดแพร่ มาเปิดสอนวิชาด้านการป่าไม้ขึ้นเป็นครั้งแรกในกรุงเทพฯ และได้ผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชาติ

ต่อมาในปี 2504 เมื่อประเทศไทยเริ่มนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อพัฒนาประเทศ ทิศทางการบริหารจัดการป่าไม้จึงเริ่มชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้นกว่าเดิม

แต่ผลเสียที่ตามมาคือ แผนพัฒนาฯ ดังกล่าว ยังขาดการบูรณาการเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และเป้าหมาย และมีนโยบายที่สวนทางกัน เช่น การสร้างมาตรการกฎ ระเบียบต่างๆ จำนวนมากเพื่อปกป้องคุ้มครองป่าไม้ แต่บางนโยบายกลับก่อให้เกิดการบุกรุกทำลายป่า เช่น การให้สัมปทานทำป่าไม้ หรือการเปิดพื้นที่ป่าไม้เพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับต่างๆ มุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก เป็นผลให้เกิดการทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างมหาศาล

พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เพียงชั่ว 20 ปีแรกของการพัฒนาประเทศไทยมีป่าไม้เหลือเพียงประมาณร้อยละ 30 ของเนื้อที่ประเทศ ทำให้

นโยบายการบริหารจัดการป่าไม้ของกรมป่าไม้ในยุคถัดมา ได้เปลี่ยนแปลงจากเดิมที่มุ่งจัดการป่าไม้เชิงเศรษฐกิจเป็นหลัก ไปสู่การจัดการป่าไม้เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โดยมุ่งเน้นการจัดการป่าไม้เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจในรูปของอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น

จนถึงเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เมื่อมีการประกาศยกเลิกสัมปทานการทำป่าไม้ทั้งหมดในปี พ.ศ.2532 และการปฏิรูประบบราชการในปี พ.ศ.2545 ซึ่ง พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พ.ศ.2545

ได้มีการแบ่งกรมป่าไม้ออกเป็น 3 กรม ได้แก่ กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ถือเป็นช่วงที่มีการปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานครั้งสำคัญที่สุด พร้อมกับการสืบทอดของประชาชนที่จะมาขอรับบริการกับหน่วยงานทั้ง 3

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขุดป่าไม้เถาเถา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด

นับตั้งแต่วันที่ 18 กันยายน พ.ศ.2439 ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้งกรมป่าไม้ขึ้น เพื่อทำหน้าที่ดูแลกิจการด้านป่าไม้ทั้งปวงของประเทศไทย จวบจนถึงปัจจุบัน กรมป่าไม้ ได้ผ่านร้อน ผ่านหนาว ผ่านฟันอุปสรรคปัญหาและเติบโตเคียงคู่กับสังคมไทยตลอดมา

นับรวมเวลาได้ 117 ปีเต็ม ถ้าวัดไปของกรมป่าไม้ จึงฝากไว้กับ บุญชอบ สุทธมนัสวงษ์ อธิบดีกรมป่าไม้ คนปัจจุบัน ที่จะฝากฝีมือให้จารึกว่า เป็นผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุน หรือทำลายป่าไม้กับแผน...

ตีพิมพ์ได้